

Predivstvo na Kranjskem z ozirom na druge dežele.

(Konec.)

Ko smo govorili o napravi predivoizdelovalnic, smo rekli pri tej priliki, da se ne bo poprej naše predivstvo na višo stopinjo povzdignilo, dokler ne bomo imeli predivoizdelovalnic, katere bi od kmetovalcev prevzemale surov lan v izdelovanje, ker se kmetovalci sami ne bodo tako kmalu poprijeli umnega izdelovanja. To velja za zdaj, toda sčasoma, če bi se predivoizdelovalnice ustanovile, se bo pa stvar nasprotno obrnila. Izdelovalnice bodo namreč od kmetovalcev surov lan kupovale, ali pa samo prejemale v izdelovanje, in skrbale za dobro in lahko prodajo. Kmetovalci, ko bodo videli, da se pridelovanje lanu dobro splača, se bodo hitro poprijeli obilnega pridelovanja, in ker se bo lepši pridelek boljše plačeval, si bodo tudi prizadevali lep pridelek napraviti. Ko bomo pa enkrat lep pridelek imeli, takrat bomo tudi začeli lep lan na rokah izdelovati v lično predivo po izgledu Belgijancev.

V Belgiji se vse predivo srednje vrste na strojih izdeluje, a predivo lično in izvrstno, tako imenovani batist, se izdeluje vse na rokah, ker se na strojih ne dá tako blago napraviti, kakoršnega zahtevajo lični izdelki. Koliko prostora nam je na tem polji napredka odprtega, razvidimo lahko, ako pomislimo, da so Belgijanci v tem tako daleč prišli, da prodajajo včasih predivo za tako imenovane Bruseljske špice funt po tisoč tolarjev, to je 1500 gold. našega denarja. Se vé da tako daleč mi ne bomo kmalu prišli, ali pa morebiti nikoli, toda bodimo zadovoljni tudi z manjšim. Če bi prodajali na priliko funt lepega prediva na strojih izdelanega po 30 kr., če ga pa lično na rokah izdelamo, in ga prodamo po 60 krajc. ali še draže, ali ni to lep zaslužek? To velja pa sploh tam, kjer je dosti delavnih moči. Kjer delavnih moči manjka že za pridelovanje kmetijskih pridelkov, tam najbrže ne bi kazalo, da bi se kmetovalci poprijeli ličnega izdelovanja na rokah, drugače kakor v takem času, kedar nimajo družega opravka. Toda velike važnosti bi lahko bilo to za tiste kraje, kjer je dosti delavnih rok, pa malo zaslužka.

Ravno tako bi koristile predilnice, in sicer neposredne s tem, ker bi tam mnogo delavnih rok imelo zaslužek, dalje če bi bile ustanovljene z domačim kapitalom, bi dobiček domá ostal in se kapital naraščal. Toda še več bi predilnice koristile posredne. Predilnice izdelujejo navadne tkanine na strojih, in navadni tkalci jim ne morejo lahko konkurirati. Vendar dajejo predilnice okoli Schönberga tudi navadno platno izdelovati bližnjim tkalcem, in v mestu samemu je skoraj polovica tkalcev. Drugače pa je z lično tkanino, katera se ne more na strojih, ampak samo na rokah izdelovati, kakor delajo to prebivalci Schönberške okolice in drugih krajev. Kako lep zaslužek bi se tukaj ponudil prebivalcem naših krajev po Dolenskem, Notranjskem in drugod, odkodar gré vsako leto na sto in sto delavnih rok na Hrvaško in drugam si kruha služiti. Koliko bi koristilo zanje in za vse naše produktivne in gospodarske razmere, ako bi te delavne moči doma ostale in domá koristile! Tako bi bilo mogoče, da bi se blagostanje tudi po takih krajih povzdignilo, kjer je zdaj revščina domá, ker nimajo prebivalci se s čim preživiti, pri tem pa tudi ni nobenega zaslužka.

Da to niso gole fraze, se lahko prepričamo, ako pogledamo nekatere naše obrtnije, ki so se dandanes začele razvijati. Poglejmo med drugim slamnato pletenje ob Bistrici med Mengšem in Dobom, kako se je razvilo v lepo obrtnijo, kjer si na sto in sto delavnih rok, če tudi ne obilen, vendar lep zaslužek pridobiva. Premnogo

je še drugih enakih obrtnijskih podvzetij, s katerimi bi si naša dežela lahko opomogla, ako bi se pri nas vpeljale.

Dve prevažni podlagi moramo imeti, ako hočemo na njih zidati narodno blagostanje, ki smo jih lahko razvideli iz vsega tega, kar smo do zdaj razmišljevali. Prva podlaga je delo. — Le delo, pridno delo, vsakega po svojih zmožnostih, po svojem stanu in poklicu; pri tem pa vzajemno mišljenje, vzajemna zveza in pomoč v vsem delovanju. Druga podlaga je pa vednost, znanje in omika, vsakega za njegov posel in njegov stan, da razume vsak svoje delo, da vé, kako delajo drugi, ki stojé na najvišji stopinji napredka, da zna z najmanjšimi pomočki največi uspeh doseči. To ste podlagi, na kateri se opira ves napredek in vse blagostanje.

Ozrimo se h koncu našega sestavka še na en važen produktiven faktor, na kapital. — K vsakemu podvzetju je treba kapitala. Brez kapitala si ne moremo nobenega podvzetja misliti; brez njega bi morali vsak trenotek od spredaj začeti, in bi nikamor ne prišli. Obžalovati pa moramo, da pri nas še mnogo kapitala leži mrtvega ali slabo naloženega. Mnoga podvzetja bi pri nas nesla lep dobiček, ali naše ljudstvo še nima pravega podvzetnega duha, kakor ga imajo drugi narodi. Nikar ne pustimo, da bi naša podvzetja prišla v tuje roke, da bi mi prišli v roke tujega kapitala, ker bi nam to škodovalo v mnogih ozirih. Skrbimo, da bomo stali na lastnih nogah, in tako vložili trdno podlago blagostanja svoji domovini.

Politične stvari.

Bosnija in Avstrija.

Kedar vladar obiše vladarja, se njegovemu potovanju vselej podtika kak političen vzrok. Tudi o potovanju cesarja Avstrijskega k Ruskemu caru se zdaj še mnogo govori in ugiba, kaj mu je bil vzrok, ter kaj sta se menila, kaj sklenila, o čem da se dogovorila, in to se tim bolj ugiba, ker dozda se še ni nikomur posrečilo, kaj gotovega zvedeti. Kaj sta v carski palači v Petrogradu cesarja govorila, to pokriva še skrivnostna temota. Najbolj razširjena in verjetna je misel, da so se razpravljala v Petrogradu vprašanja, ki se v prvi vrsti dotikajo Turčije, kajti pokazalo se je, da je politična potreba, da se Bosnija in Hercegovina pridruži Avstrijskemu cesarstvu; to se zdaj skoro vsem politikovalcem jasno zdi.

V prejšnjih časih so se valile krščanske vojske pod zastavo križa proti jutru, da bi rešile kristjane turškega jarma. Dandanes pa se zdé ti vzvišeni nameni v veri zedinjene Evrope „temni časi srednjega veka“, toraj se jim le posmehujejo. Tim več pa velja politikovalcem sedanjega časa „materijalni dobiček.“ V tem obziru je pridobitev Bosnije pač važno vprašanje, in sicer gre tu „za življenje in smrt“, kakor pravijo. Dalmaciji je brez te dežele, ki ji je za hrbtom, počasi glada poginiti; ravno prihajajo iz Dalmacije poročila, ki zbujaajo najhujše skrbí gledé te dežele. Če bi se zgodovinsko pravo še kaj spoštovalo, bi se lahko še povdarjali zgodovinski vzroki, po katerih se dokaže, da bi pridobitev Bosnije za Avstrijo ne bila krivično silovito djanje ali plen vojske, marveč vse kaj družega.

Pri tem se ne sme prezirati to, v kakem stanu je zdaj Bosnija in kake so politično-socijalne razmere v tem delu turškega cesarstva. Zadnji dopis iz Bosnije v „Novicah“ jih je že vsaj površno malo opisal. Ni več nobenega notranjega reda, le sila vlada.

Tlačeni krščanski slavjanski prebivalci se vedno puntajo in upirajo krivični sili pašev in agov (turških

vladnih namestnikov) in ti jih pa le še vedno huje pritiskajo. Nezmerni zakladi, katere bi redno in umno obdelovanje polja in pametno ravnanje z gozdi lahko na dan spravilo, so zdaj še zakopani in se deloma pogubé, deloma spridijo, ker se nihče ne trudi, da bi jih vzdignil.

Kakor se iz tega vidi, je želja, da se Bosnija pripné na Avstrijo in tako odpré kulturi, podprta z važnimi razlogi. To zahteva dandanašnji napredek v vseh rečéh, to zahteva tudi ideja civilizacije in toliko hvajljene humanitête, katera ne trpi v svoji sredi puščave ali dežele sužnjih. Izpeljava te želje bila bi dokaz pravega napredka in sočutja do človečanstva, čegar udje v Turških pesteh zdihujejo in nimajo pravic, katere gredo vsakemu človeškemu bitju. Turčija pa za nje ne bo nič storila, naj storé toraj druge države! Država pa, ki ne skrbi za blagor državljanov, naj se razruši.

Národno blago.

Prislovice in reki iz Istre.

Zapisal J. V.

- Ne gre mi pestva uho (tega nečem slišati).
- Čuda slave, malo časti (hinaštvo).
- Mudra gospodarica svojemu mužu va devetem selu postelju pripravi (z domačim gostoljubstvom).
- Živ nemore va zemlju, ni mrtav izpod nje (pomagajmo mu, da živi).
- Kmet, ako greš k grajanu, nosi mu; ako pride grajan k tebi, daj mu.
- Polé svoje majke rano spati, kasno stati, polé tuje majke kasno spati, rano stati (rečejo dekletom željnim možitve).
- Kada neče dobro leto k nam, moramo mi k njemu (v potrebi se moramo stisniti).
- Žito gre v malin, a človek u malenicu (odgovore rekšemu: grem v malin).
- Ki je kemu vaje, ta je temu rajen (rad).
- Tri mrazi (slane redom) jedan daž (v jeseni).
- Nisu torilice (ustnice) bre nejelice (vsaka usta jedó).
- I Bog bi se delil, da ima brata (govore nesložni brati deleči se ob otačastvu i materinstvu, väterliches und mütterliches Erbgut).
- Joh ti mudremu meju nemimi (neumnimi).
- Joh mu, ki ima oči, pak hodi slep po svetě.
- Pride bura pak popita: devojka, si bila v letě brumna (si li napredla, naplela, našila robe za zimo)?
- Ako ki reče: to će težko pojti, se odgovori: tako, Bože, u raj.
- Kada pride obletina, naš mali će biti tekina (naše dete bo shodilo, ko bo leto staro).
- Večerni podsik kaže lepo vrěme (večerna jasnina na zapad.)
- Vrěme se čumrdi (se oblači).
- Bol prekonati (preboleti).
- Zahajati koga (skušati).
- Konati (do kraja tirati).
- Rogušice (pšenični kukci) imajo rožičke.
- Guča (hribec).
- Raztéž (raztegnenje).
- Baščak (leto staro prase).

Mnogovrstne novice.

* Čedalje bliže! — O neki mestni zadevi se je unidan podala nemška in mladočeska deputacija iz Prage na Dunaj, kjer jo je ministerstva predsednik knez Auersperg na obed (kosilo) povabil. In mlado-

čehi z Nemci yred so radi šli v vladno gostje. To pa je po vsem Českem včinielo veliko nevoljo. Da bi se mladočehi nekako otresli te nevolje, so raznesli glas, da tudi staročeh dr. Klaudi je pri ministru kosil. Al skazalo se je, da to je bila — laž. Ena laž več ali manj! — si mislijo mladočehi kakor mladoslovenci.

* Kazen na denarji — rubežen — ječa — odstava: to je vrsta kazni, ki je zadela vélikega škofa Poznanskega grofa Ledohovskega zato, ker se ne vdá Pruskim brezverskim postavam, enakim tistim, ki jih zdaj delajo v državnem zboru Dunajskem. Škof Ledohovsky raji vse strpi, kakor da bi zatajil pravice katoliške vere, in pogumno duhovstvo in vero ljudstva škofije njegove stoji za njim, ki ga preganja sila Bismarkova.

* Nov red na južni in Gorenški železnici se je vpeljal že pretekli teden, a vodstva železnic ga nista zadosti razglasila. Na južni železnici je prememba za Ljubljano le ta, da prihaja vlak iz Trsta zdaj 53 minut popoldnevu, a oni iz Dunaja ob treh in 27 minut popoldne. Na Gorenški železnici pa so premembe večje in za Ljubljance neugodne. Zdaj dohajajo v Ljubljano po trije vlaki na dan, in sicer: prvi vlak se odpelje ob eni in 10 minut čez polnoči, drugi ob pol dveh popoldne in tretji po šestih zvečer. Prihaja jih v Ljubljano ravno toliko v sledečem redu: prvi ob pol devetih zjutraj, drugi ob pol treh popoldne, tretji ob pol treh ponoči. Ta red je za Gorence, ki prihajajo v Ljubljano, jako prilichen, kajti če se pripeljejo zjutraj ob pol devetih v Ljubljano, potem lahko vse opravijo in odrinejo zopet ob pol dveh ali ob šestih popoldne; za Ljubljance pa je neugoden, ker jim jemlje mogočnost, svoja opravila opraviti na Gorenškem kje v enem dnevu, kajti ponoči ob pol treh se ne vrača nihče rad nazaj, posebno ker so postaje povsod precej daleč od mestov, na priliko v Loki ali Radoljci. Zlasti tistim, ki so se ob nedeljah in praznikih radi vozili v krasno Gvrensko stran, in se po starem redu vračali zvečer ob desetih, je bilo vse veselje skaženo. Vendar je zdaj, kakor poroča „Laib. Ztg.“, vodstvo železnice sklenilo, ob nedeljah in praznikih spuščati iz Ljubljane še poseben vlak malo pred sedmim zjutraj, ki se bo pripeljal nazaj proti desetim zvečer. S tem pa je le nedeljskim veselim tičem pomagano, trgovcem, ki imajo ob delavnikih opravke zlasti v bližnjih krajih na Gorenškem, pa ne.

Zabavno berilo.

Mej pès.

Smešnica, spisal J. Aléšovec.

(Dalje.)

— Drugi dan ni bilo govora o pretečenem med nama in tako tudi dalje ne. Jaz sem pomagal očetu, kar sem vedel in znal, pri gospodarstvu, in tako je preteklo nekoliko dni. Pes se mi je pri lovu na prepelice in perutnino sploh posebno odlikoval, toraj sem mu bil kmalu odpustil, kar mi je bil hudega storil.

Nekega dné podim s puško in pèsom velikega jastreba, ki je že mnogo kokoši pobral; ko sem bil prvič po njem strelil, se mi je zdelo, da sem ga zadel, ker je jel prav pri tleh leteti. Lovsko veselje me žene za njim in ker se vsede, pa le zopet zletí, predno ga more doseči moje puške zrno, me pelje prav daleč, kake tri ure od očetovega posestva. Jaz sem se bil že nekoliko vtrudil, a vendar me je tič jezil in obljubil sem si bil, da ne grem domú, predno ga ne vstrelim.

Tako ga zalezovaje se približam majhnemu gradiču, lastnini nekega bogatega trgovca iz mesta, ki pa